

Juni 2022

Modeller for mulig harmonisering af taxametersystemet til de gymnasiale uddannelser

Taxameter- og tilskudssystemet til de gymnasiale fuldtidsuddannelser er et resultat af politiske beslutninger truffet over tid i forskellige sammenhænge, hvilket har resulteret i et sammensat og komplekst system med en række forskelle på tværs af de gymnasiale uddannelser. Når der er et politisk ønske om en harmonisering af systemet, er det derfor nødvendigt at anskue takster og tilskud i et samlet perspektiv for at undgå en yderligere kompleksitet og uhensigtsmæssige lappeløsninger.

Dette notat indeholder en række modeller for, hvordan taxameter- og tilskudssystemet kan harmoniseres. De respektive forslag er ikke gensidigt udelukkende, men hvis man kombinerer flere af forslagene, er det vigtigt at være opmærksom på overlappende effekter og indbyggede incitament. Det kan eksempelvis være relevant at overveje, om et forhøjet grundtilskud har samme formål og effekt som det eksisterende udkanttilskud, herunder at sikre stabilitet og budgetsikkerhed på institutioner i mindre befolkede områder, og om det derfor bør medføre, at man ikke forhøjer både grundtilskuddet og udbreder eller forhøjer udkanttilskuddet.

For en uddybning af, hvordan det nuværende taxameter- og tilskudssystem er sammensat, se [Danske Gymnasiers faktanotat om taxametersystemet](#).

Fagtypemodel

Der er et politisk ønske om at harmonisere undervisningstaksterne til de gymnasiale uddannelser. I dag gives fire forskellige takster, jf. tabel 1. Hf modtager mest, efterfulgt af htx, stx og hhx.

Tabel 1: Undervisningstakst til de gymnasiale uddannelser

	Hf	Htx	Stx	Hhx
Undervisningstakst pr. årselev	65.760 kr.	61.110 kr.	55.110 kr.	53.340 kr.

Udover undervisningstaksten gives der på stx 10.760 kr. i form af et A-fagstillæg, som udbetales pr. elev, der består bestemte A-niveaufag. Hvis det beløb, der gives i A-fagstillæg, indgik i det samlede undervisningstaxameter, ville det svare til ca. 1.500 kr. ekstra pr. årselev på stx.¹

En harmonisering af undervisningstaksten og A-fagstillægget på tværs af de gymnasiale uddannelser kan ske ved hjælp af en fagtypemodel. En fagtypemodel tager udgangspunkt i den faktiske fagsammensætning på de respektive uddannelses typer og fastlægger dermed en undervisningstakst, der afspejler udgifterne til den enkelte uddannelse.

En fagtypemodel indebærer en indplacering af samtlige fag på de gymnasiale uddannelser i forskellige kategorier. Et bud på denne kategorisering er en

¹ For nærmere udredning se [Danske Gymnasiers faktanotat om taxametersystemet](#)

tredeling, hvor fag inden for 1. kategori ikke kræver særlige lokaler eller udstyr, mens fag inden for 2. kategori har et vist behov for særlige lokaler og/eller udstyr, og fag inden for 3. kategori har helt særlige lokale- og udstyrmæssige behov.

Konkret kan de tre kategorier være:

1. Humaniora/samfundsfag
2. Naturvidenskab/kunst/sundhed
3. Produktion

Kategorierne vil blive vægtet forskelligt og anvendt til at fastsætte en samlet undervisningstakst, der afspejler fagsammensætningen på den enkelte uddannelse. Vægtningen og dermed fastsættelsen af taksten forudsætter en nærmere analyse af udgifterne til fagene inden for de tre kategorier.

Det skal i forhold til en fagtypemodel bemærkes, at hf i dag ligger på et højere takstniveau end de øvrige gymnasiale uddannelser af grunde, der ikke relaterer sig til fagudbuddet, men til elevsammensætningen. Der er derfor brug for at tage et særligt hensyn til omkostningsdækning på hf, hvis der arbejdes videre med en fagtypemodel. Det kan eksempelvis ske med udgangspunkt i en række sociale parametre såsom antal af tidligere påbegyndte ungdomsuddannelser, forældres uddannelsesniveau og indkomst mv.²

Trappemodel

Nogle af de politiske partier har et ønske om at omlægge undervisningstaksten pr. årselev til et klasse- eller holdtaxameter. En form for klassetaxameter kan gøre institutionerne mindre sårbare i forhold til den negative demografiske udvikling og i forhold til elevfrafald, og det kan reducere incitamentet til konkurrence om marginaleleven.

Danske Gymnasier vil foreslå, at en omlægning, hvor undervisningstaksten gives for en gruppe af elever frem for pr. årselev, i givet fald udformes som en trappemodel. En trappemodel giver, ligesom et klassetaxameter, et mindre elevafhængigt taxameter. Den tager afsæt i antal elever i en klasse og indebærer, at der gives et vist tilskud for et givent elevinterval. Intervallerne (trinenes bredde) kan varieres, fx ved at de nederste trin er bredere end de øverste trin.

Det kan fx udløse samme tilskud, uanset om der er 22, 23 eller 24 elever i en klasse. Tilsvarende kan der fastsættes et antal trin for, når der er mere end 24 elever i en klasse, fx samme tilskud for 25 og 26 elever, og samme tilskud for 27 og 28 elever. For hvert trin vil tilskuddet stige, og dermed bevares det økonomiske incitament til at fylde klasserne op (omend incitamentet vil være mindre end i dag) og til at fastholde den enkelte elev.

Danske Gymnasier vurderer, at en trappemodel er mere samfundsøkonomisk hensigtsmæssig end et klassetaxameter, som giver incitament til at oprette mange og mindre enheder, og som ikke giver incitament til fastholdelse.

Derudover vil en trappemodel sikre et vist tilskudsniveau for institutioner, der ikke har elevvolumen til at etablere store klasser. Da en trappemodel bidrager til mere stabilitet og budgetsikkerhed, vil den også bidrage til mangfoldighed i udbuddet af fag og studieretninger, særligt på små institutioner.

² DEA (2018): ”Køns betydning for karakterer på hf”, side 6.

Det skal bemærkes, at en trappemodel – ligesom den nuværende undervisningstakst – ville skulle suppleres med et grundtilskud og eventuelt et færdiggørelsestaxameter. Det skal desuden bemærkes, at effekterne af en trappemodel i et vist omfang overlapper med effekterne af en øget andel grundtilskud.

Øget andel grundtilskud

Nogle af de politiske partier har et ønske om, at grundtilskuddet udgør en større andel af det samlede tilskud, så små institutioner, særligt dem som rammes ekstra hårdt af faldende ungdomsårgange, får en mere bæredygtig økonomi.

Grundtilskuddene udgør i dag ca. 7% af den samlede finansiering af de almengymnasiale uddannelser, mens de aktivitetsafhængige tilskud udgør de resterende ca. 93%.

Danske Gymnasiers bud på en fornuftig omlægning, der vil hjælpe små institutioner, er at fordoble det geografiske grundtilskud fra 1 til 2 mio. kr.

Ved at hæve det geografiske grundtilskud til 2 mio. kr. vil en lille institution med 400 elever generelt set opleve en gevinst. En institution med 400 elever, der oplever en stigende demografi, vil opleve en mindre gevinst, fordi en del af taksten bliver mindre aktivitetsafhængig, mens institutioner med faldende demografi vil opleve en større gevinst sammenlignet med en takst, der er mere aktivitetsafhængig. Ser man på en institution med 800 elever, vil den miste penge som følge af omlægningen. En institution med 800 elever, der oplever en stigende demografi, vil miste flere penge, mens institutioner med en faldende demografi vil tabe færre penge.